

## Poikkeuksellisen huono kirja

KLAUS KULTTI

Ma. professori

Helsingin kauppakorkeakoulu

Per-Erik Lönnfors: Pelastakaa maailma –  
polttakaa taloustieteen oppikirjat WSOY  
1999, 281 sivua.

*Lönnfors* on toimittaja, joka heti kirjan aluksi sanoo »40 vuoden kokemus on opettanut minulle, että talusteoriat ovat suureksi osaksi pelkkiä myyttejä.«. Tälle pohjalle rakentuu hänen kirjansa, joka koostuu lukuisista lyhyistä kirjoitelmista. Näissä hän esittelee näkemyksiään talouden toiminnasta, sen toimimattomuudesta, talusteorioiden toimimattomuudesta, taloustieteilijöiden liiallisesta toiminnasta ja liiallisesta toimimattomuudesta. Näkemys on aivan liian kaunis sana valtavasta määrästä ristiriitaisia, sekavia tai täysin käsittämättömiä mielipiteitä ja tarinoita, joilla Lönnfors lukijaansa rankaisee. Taloustieteilijä saattaa tuntea tarvetta oikaista Lönnforsin käsityksiä taloustieteestä ja osoittaa ristiriitaisuuksia kautta kirjan, mutta tältä pohjalta kirjan arvioiminen on vähän kuin pikkulasta löisi. Minulle jää täysin epäselväksi, mikä Lönnforsin tavoite ja sanoma on. Sieltä täältä

on mahdollista poimia tiedonmurusia, jos suopeasti ei kiinnitä mitään huomiota ristiriitaisuuksiin. Lönnfors painottaa, että maapallolta on aika loppumassa ja on viimeinkin syytä tehdä jotakin. Tämä jotakin on ilmeisesti talusteorioiden hylkääminen. Tämäkään tulkinta ei ole selvä, sillä ensimmäisellä sadalla sivulla Lönnfors onnistuu täydellisesti sekoittamaan talusteorian, taloustieteilijät ja poliitikot. On vaikea pysyä jyvällä mitä hän milloinkin tarkoittaa.

Saadakseni jonkinlaista selvyyttä siihen miksi Lönnfors on tämän kirjan kirjoittanut oletan hetkeksi, että Lönnforsin mielestä maapallolla on kriittiset hetket käsillä ja jotakin pitää tehdä. Kysymys lienee samantapaisesta ongelmasta kuin jos jonkun ihmisen terveydentila on päässyt niin huonoksi, että jotakin on tehtävä. Luulen, että suurin osa normaalijärkisistä ihmisistä pyrkisi selvittämään ongelmien perussyyn. Se ei välttämättä ole helppoa, koska erilaisia lähestymistapoja ongelmaan on lukuisia. Karkeasti on kaksi vaihtoehtoa: ruveta systemaattisesti selvittämään mistä on kyse tai sitten arvailla. Lönnfors tuntuu vastustavan systemaattista lähestymistapaa, jota yleensä tieteeksi kutsutaan.

Hänellä on arvauksia maailman ongelmien syistä ja hän etsii ja löytää arvauksilleen vähän tukea yhtäältä ja vähän lisää toisaalta. Tältä pohjalta hän sitten tekee perustavanlaatuisia johtopäätöksiä maailman ongelmista ja niiden ratkaisuista. Olisiko niin, että Lönnforsin huoli maailmasta on aitoa, mutta kun hän on jo vanha mies hänellä on pakottava tarve löytää vastauksia nopeasti. Systemaattinen selvitystyö vie paljon aikaa.

Edellä on jo varmasti tullut selväksi, etten pidä Lönnforsin kirjaa erityisen hyvänä. Suoraan sanoen se on aivan hirveää roskaa. Kiivaiden valaistuksen saaneiden kansalaisten käsitteitä mitä erilaisimpien asioiden todellisesta olemuksesta on toki hauska lukea, jos ne ovat hyvin kirjoitettuja. Esimerkki tällaisesta on P.J. O'Rourken 'Eat the Rich', joka myös käsittelee eri talouksien ja talousjärjestelmien ongelmia. Vaikka Lönnforsin tekstin sisältöön ei kiinnittäisi mitään huomiota, se on kirjallisesti lukiolais-tasoa. Ja kaiken lisäksi hänen metaforansa ja kummalliset ilmeisesti symbolisiksi tarkoitetut tarinansa ovat niin naiiveja, että lukijan poskille tulee väistämättä häpeän puna vaikka olisi yksin kotona.

Seuraavassa on pari esimerkkiä Lönnforsin ifamaisesta ajatuksenlennosta, ettei kenellekään vaan tulisi mieleen haaskata rahojaan kirjan ostoon. »Ravi *Batran* mukaan maaperää lamakaudelle ja siitä aiheutuvalle deflaatiolle luovat liikkeelle lasketun rahamäärän lisääminen ja siihen liittyvä runsas velkaantuminen sekä taloudellisen eriarvoisuuden kasvu. Romahdus tulee juuri silloin, kun maailma on tuudittautunut uskomaan, että kaikki ongelmat on ratkaistu ja on päästy kasvavan hyvinvoinnin aikaan.»(s. 217). Sivua myöhemmin Lönnfors kirjoittaa »Ja nyt jännitetään sitä, onko Ravi *Batran* ennustama Yhdysvaltain talouden romahdus tulossa kymmenen vuotta myöhässä». Lönnforsin mukaan

*Batra* on merkittävä taloustieteilijä, koska on uskaltanut ennustella että kohta kaikki menee todella huonosti. Tämä ei muistaakseni paljoa vaadi. Pystyihän *Mauno Koiviston* ennustamaan dollarin ja markan kurssuja. Ongelma oli vain ajoitus. Tässä suhteessa *Koivisto* hakkasi *Batran* kirkkaasti.

Sivuilla 220–221 Lönnfors ilahduttaa meitä kertomalla, että rahalla on kaksi arvoa. Hän päättelee sitä, että kulutustuotteiden markkinoilla hintojen nousua sanotaan inflaatioksi, mutta näin ei tehdä jos kyseessä ovat arvopaperimarkkinat. Ja Lönnforsin johtopäätös asiasta on »Näillä kaksilla markkinoilla rahan arvo on aivan erilainen. Sen tähden palkkamarkkinoilla ansaittua kallista rahaa ei kannata käyttää arvopapereiden ostamiseen. Pörsseissä taas voi ansaita helppoa rahaa, jota kannattaa tuhlata tavaroiden ja palvelujen ostamiseen.» Tästä ei analyysi paljon enää syvene!

Valiteltuaan yli 200 sivua talusteorioiden paikkansapitämättömyyttä Lönnfors hemmottelee lukijaa seuraavalla: »Venäläiset yrittivät 1900-luvun lopussa soveltaa samaa oman edun tavoittelun siunauksellisuuden talousoppia kuin länsimaalaiset, mutta toimivat vähemmän hienostuneesti ja vailla mutkikkaiden talusteorioiden tukea. Ja huonosti kävi.» (s. 227). Ei taida kellekään selvitä Lönnforsin ajatuksen kulku.

Taloustieteilijä kun olen, on vaikea vastustaa kiusausta antaa jonkinlainen rationaalinen selitys sille, miksi Lönnfors on kirjansa kirjoittanut. Muistellaanpa sitä ihmistä, jonka terveydentila on päässyt kovin huonoksi. Satunnainen empiirinen evidenssi viittaa siihen, että monet ihmiset jotka tuntevat voimattomuutta käsittämättömien asioiden edessä turvautuvat mihin vaan. Esimerkiksi itsehoitoon ja luontaislääkintään, jonka tehoa ei ole inhottavan tieteellisesti osoitettu. Luultavasti tämä sama porukka ottaa ilomieliin vastaan Lönnforsin tarjoaman maailman-

selityksen, josta jokainen löytää omaan ongelmaansa sopivia käsityksiä. *Epäsuoraa päättelyä*: Jos Lönnfors olisi aidosti huolissaan maailmasta ja uskoisi että hänellä on tarjota ratkaisu, hän ei varmaankaan kirjoittaisi 281 sivun mittaista näkövammaistekstillä painettua kovakantista kirjaa, jonka hinta on 164 mk. Hän kirjoittaisi pehmeäkantisen kirjan, jonka sivumää-

rä olisi ekologisesti (maapalloa säästävästi) 50 sivua ja hinta 20 mk niin, että ne köyhät joista hän on joka toisella sivulla huolissaan voisivat myös ostaa sen. *Rationaalinen selitys Lönnforsin toiminnalle*: Lönnfors pyrkii kirjallaan ottamaan rahat pois suurta epävarmuutta monimutkaisessa maailmassa tuntevilta helppoja selityksiä etsiviltä ihmisiltä.